EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 13.11.2013
COM(2013) 800 final

KOMISJONI TEATIS

2014. aasta majanduskasvu analüüs

{SWD(2013) 800 final}

KOMISJONI TEATIS

2014. aasta majanduskasvu analüüs

1. SISSEJUHATUS

Iga-aastases majanduskasvu analüüsis tehakse kokkuvõte Euroopa majanduslikust ja sotsiaalsest olukorrast ning seatakse eelseisvaks aastaks ELi jaoks tervikuna laiad poliitilised prioriteedid[1]. Sellega käivitub majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta, mille eesmärk on tagada, et EL ja tema liikmesriigid koordineerivad oma majanduspoliitikat ja jõupingutusi majanduskasvu ja töökohtade loomise edendamiseks. Käesoleva aasta suunised on koostatud mitme märkimisväärse majandusalase ja poliitilise arengusuuna taustal.

Esiteks kinnitatakse komisjoni äsja avaldatud majandusprognoosis,[2] et ELi majandus ilmutab aeglase elavnemise märke. Pärast viis aastat kestnud väga piiratud või negatiivset kasvu on ELis 2013. aasta teises kvartalis toimunud positiivne kasv. Majanduse elavnemine peaks jätkuma ja muutuma 2014. aastal jõulisemaks. Ootuste kohaselt peaks inflatsioon jääma tagasihoidlikuks. Nagu nähtub käesoleva majanduskasvu analüüsiga samal ajal avaldatud häiremehhanismi aruandest,[3] on näha esimesi märke ELi majanduse tasakaalustamisest ning käimas on mitme olulise makromajandusliku tasakaalustamatuse korrigeerimine.

Euroopa on kriisis jõudnud pöördepunkti, kuid algav majanduse elavnemine on endiselt tagasihoidlik ja nõrk ning ülemaailmses majanduskeskkonnas võib täheldada ebakindluse ilminguid (näiteks areneva majandusega riikide väiksem nõudlus). Endiselt püsivad ohud, mis on seotud usalduse puudumisega pangandussüsteemi vastupanuvõime suhtes ja võlakriisiga. Kriisi järelmõjud, vajadus vähendada avaliku ja erasektori finantsvõimendust, finantssüsteemide ja laenuturgude killustatus, sektorite restruktureerimine ja kohandamine ning töötuse kõrge määr pidurdavad eelseisval perioodil jätkuvalt majanduskasvu. Kriisi mõju vaibub sedamööda, kuidas korrigeeritakse kuhjunud makromajanduslik tasakaalustamatus. Läheb aega, enne kui olukorra paranemine avaldub konkreetselt tööturul; prognooside kohaselt jääb töötuse määr mitmel pool Euroopas veel mõnda aega lubamatult suureks ja üldine sotsiaalne olukord püsib madalaseisus.[4] Kriisi kestus ja sügavus on tekitanud raskusi kõikjal Euroopas, aga eriti kohandamisprogramme rakendavates riikides.

Majandusolukorra paranemise märke tuleks seega käsitada julgustava märguandena jätkata otsustavalt jõupingutusi, vältides tagasilangusi, liigset rahulolu või reformiväsimust. Suurimaks proovikiviks on saanud reformide jätkamine senise hooga, et parandada konkurentsivõimet ja kindlustada majanduse kestev elavnemine. Järkjärguline taastumine hakkab toetama sisenõudlust, mis eeldatavalt peaks muutuma peamiseks kasvu toetavaks teguriks. Kestva edu, tõhususe ja üldsuse toetuse kindlustamisel tehtavatele jõupingutustele riiklikul ja Euroopa tasandil on väga oluline tagada õigluse põhimõtte järgimine ja selgus saavutatavate eesmärkide suhtes.

Teiseks langeb käesoleva majanduskasvu analüüsi avaldamine ajale, mil esimest korda rakendatakse täielikult euroala eelarvepoliitika koordineerimist käsitlevaid uusi eeskirju. Oktoobri keskpaigas tuli kõigil euroala liikmesriikidel, välja arvatud makromajanduslikku kohandamisprogrammi

[1] 1. lisas antakse ülevaade ELi 2013. aasta juulis vastu võetud riigipõhistest soovitustest. Lisateave on kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/europe2020/index_et.htm

[2] http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/2013_autumn_forecast_en.htm

[3] COM(2013)790.

[4] Ühine tööhõivearuande projekt, COM(2013) 801.

rakendavatel liikmesriigid, esitada eelseisvaks aastaks eelarvekava. Komisjoni roll on kontrollida, kas liikmesriigid võtavad vajalikke meetmeid ELi tasandil kokku lepitud eesmärkide saavutamiseks enne, kui eelarved liikmesriikide tasandil lõplikult vastu võetakse. Peatselt avaldatakse komisjoni üksikasjalikum hinnang.

Paralleelselt ELi majandusjuhtimise tõhustamisega peetakse arutelusid majandus- ja rahaliidu edasise arendamise küsimuses, mida toetati komisjon tiheda ja toimiva majandus- ja rahaliidu loomise tegevuskavas[5] ja nelja juhi aruandes „Tõelise majandus- ja rahaliidu suunas"[6]. Tugevatel ja ühistel ELi eeskirjadel ning pankade tõhusamal järelevalvesüsteemil ja kriisilahendusel põhineva pangandusliidu loomine on olulise tähtsusega Euroopa finantsstabiilsuse tõhustamise seisukohast. Samuti on komisjon teinud ettepanekuid majandus- ja rahaliidu sotsiaalse mõõtme tugevdamiseks[7] ja avaldanud konsultatiivseid teatisi peamiste majanduspoliitiliste reformikavade eelneva koordineerimise[8] ning lähenemise ja konkurentsivõime rahastamisvahendi kohta[9].

2014. aasta on Euroopa uue mitmeaastase finantsraamistiku rakendamise esimene aasta. Lisaks ELi tasandil ühiselt läbiviidavatele projektidele, mille eesmärk on edendada üleeuroopalist innovatsioonitegevust ja infrastruktuuri, on kavas kaasata investeeringute tegemiseks üle 400 miljardi euro, et hoogustada majanduskasvu ja töökohtade loomist riiklikul ja piirkondlikul tasandil Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide (ESIF) kaudu. Komisjon on koos liikmesriikidega prioriteete analüüsinud ning pakub tehnilist abi rakenduskavade kiireks rakendamiseks. Uute Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidega toetatakse strateegia „Euroopa 2020" eesmärke ja neid kasutatakse ELi riigipõhistes soovitustes kindlaksmääratud reformide toetamiseks. Esimest korda on ühitatud poliitikameetmed ja rahastamine kujul, mis võib osutada väga võimsaks majanduskasvu edendavaks mootoriks tingimusel, et fondid on suunatud prioriteetidele.

ELi majanduse juhtimise tõhustatud süsteem, ELi uus mitmeaastane finantsraamistik ning sellised ELi tasandi poliitikameetmed nagu siseturu lõpuleviimine, Euroopa ühendamine füüsilise infrastruktuuri kaudu ja digitaalse tegevuskava edasiarendamine kujutavad endast üheskoos reaalseid edusamme ja loovad ELi tasandil vajalikud raamtingimused tulevaseks kasvuks Euroopas. Liikmesriikidel tuleks riiklikud poliitikameetmed kujundada nii, et neis võetaks täielikult arvesse ELi tasandi vahendeid. Sellega ei tõhustata mitte ainult riigi tasandi poliitikameetmete mõju, vaid luuakse sünergiat ka ELi tasandil.

Selle taustal peab komisjon väga oluliseks jätkata viimastel aastatel valitud poliitilise strateegia suunal. Jäädes eelmisel aastal kehtinud keskpika perioodi prioriteetide juurde, teeb komisjon ettepaneku kohandada nende rakendamine vastavalt eespool kirjeldatud muutuvatele majanduslikele ja sotsiaalsetele oludele. ELil ja tema liikmesriikidel tuleks seega jätkuvalt ja mõningatel juhtudel täiendavalt koondada jõupingutused edusammudele järgmises viies prioriteetses valdkonnas, vastavalt neile käesolevas teatises omistatud tähtsusele:

- Diferentseeritud ja majanduskasvu soodustav eelarve konsolideerimine
- Tavapärase majandusele laenuandmise taastamine

[5] COM(2012)777.
[6] http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/134069.pdf
[7] COM(2013)690.
[8] COM(2013)166.
[9] COM(2013)165.

- Majanduskasvu ja konkurentsivõime edendamine tänase ja homse nimel
- Tegelemine töötuse probleemi ja kriisi sotsiaalsete tagajärgedega
- Avaliku halduse ajakohastamine.

Selle loetelu elemendid ei ole järjestatud tähtsuse järgi. Nagu ilmneb selle aasta majanduskasvu analüüsist, on kõige olulisem nüüd majanduskasvu ja konkurentsivõime kasvatamine. Olulisim probleem on saavutada majanduse püsiv elavnemine.

Enne kõnealuste prioriteetide üksikasjalikumat käsitlemist vaadeldakse järgmises osas Euroopa poolaasta seniseid saavutusi ning tuuakse esile mitmed valdkonnad, kus poliitilised otsused tuleb veel teha.

2. EUROOPA POOLAASTA SÜVENDAMINE

2010. aastal käivitatud Euroopa poolaasta on nurgakivi, millele toetub liikmesriikide majandus- ja eelarvepoliitika integreeritud koordineerimiseks ja järelevalveks loodud ELi tugevdatud raamistik. Tugevdatud raamistik tugineb stabiilsuse ja kasvu pakti sätetel, samuti ELi uutel vahenditel, mille eesmärk on ennetada ja korrigeerida makromajanduslikku tasakaalustamatust, ja see hõlmab tööhõive ja majanduskasvu strateegia „Euroopa 2020” rakendamist.

Raamistik on hakanud tulemusi andma. Liikmesriikide ja ELi institutsioonide vahel on kujunemas tihe partnerlus, riiklikud menetlused ja ajakava on kohandatud nii, et ELi tasandi poliitika koordineerimine toimuks prognoositava raamistiku alusel. Selle tulemusena on liikmesriigid alustanud oluliste reformidega ja loonud õiged tingimused majanduskasvu taastumiseks. Lisas on esitatud üksikasjalikumad andmed riigipõhiste soovituste rakendamise kohta.

Olulisi edusamme on tehtud eelarve konsolideerimisel. Riiklikke eelarveraamistikke on märkimisväärselt tugevdatud näiteks järgmiste meetmete kaudu: sõltumatute eelarveasutuste loomine, arvudes väljendatud eelarve-eeskirjade kehtestamine, samuti on raskes majanduskeskkonnas rakendatud olulisi eelarvealaseid reforme. See on aidanud stabiliseerida võla taseme suurenemist ja leevendanud riigi rahanduse jätkusuutlikkuse taju finantsturgudel, vähendades seeläbi riigivõlakirjade intressivahet. Samuti on see aidanud säilitada ühisraha terviklikkust ja stabiliseerida finantssüsteemi.

Liikmesriigid on võtnud olulisi meetmeid ka tööturu reformimise ja vastupanuvõime suurendamise, tööturu killustatuse vastu võitlemise ja tööjõus osalemise määra edendamise eesmärgil. Erilist tähelepanu on pööratud meetmetele, millega vähendada noorte töötuse lubamatult kõrget määra. Rakendatakse noortegarantiisid, mille abil tagada, et kõik alla 25-aastased noored saavad nelja kuu jooksul pärast kooli lõpetamist või töötuks jäämist kvaliteetse tööpakkumise või pakkumise osaleda täiendõppes, õpipoisiõppes või tööpraktikas. Läheb aega, enne kui tööhõive olukord paraneb, arvestades ajalist vahet reformide, majanduse elavdamise ja tööturu toimimise vahel.

Toote- ja teenuseturgude toimimise ja paindlikkuse parandamiseks on vaja suuremaid jõupingutusi, moderniseerides näiteks võrgutööstuse valdkonda ning avades majanduskasvu ja

töökohtade loomise toetamise eesmärgil senisest enam teenusesektorit. Kõige haavatavamad liikmesriigid rakendavad olulise tähtsusega reforme ning jooksevkonto ülejäägiga riikides on palgakasv muutunud sisenõudlust toetades dünaamilisemaks. Siiski on mitmes liikmesriigis vaja teha täiendavaid samme struktuurireformide rakendamisel, et toetada selliste väga vajalike investeerimisvõimaluste loomist, mis aitavad suunata vahendeid ümber kaubeldavatele toodetele ja teenustele, misläbi suureneks väline konkurentsivõime ja tootlikkus. Mõnes vähem haavatavas riigis on reformid olnud aeglasemad, neid on edasi lükatud ja need on olnud vähem ambitsioonikad. Eelkõige on tegemist tooteturu reformidega, mille abil paraneks konkurents suletud sektorites, elavneksid investeeringud ja lihtsustuks vahendite ümberpaigutamine suletud sektoritesse.

Selleks et Euroopa poolaasta protsessi süvendada, tuleb mitmes valdkonnas võtta täiendavaid meetmeid, kui soovitakse ELi uue majandusjuhtimise kogu potentsiaali ära kasutada. Need valdkonnad on järgmised:

- Vastutusvõime parandamine riiklikul tasandil. Euroopa uus majandusjuhtimine muudab riiklikku poliitika kujundamist. Riiklikes menetlustes tuleb seda muutust reaalselt arvesse võtta ja tõhustada sealhulgas suhtlemist Euroopa tasandil. Paljudes liikmesriikides tuleb parlamente, sotsiaalpartnereid ja kodanikuühiskonda protsessi senisest enam kaasata, et kindlustada üldsuse arusaamine reformide vajalikkusest ja nendepoolne heakskiit. Komisjon toetab endiselt seda, et riiklikke reformikavasid ning stabiilsus- või lähenemisprogramme arutataks riikide parlamentide ja kõigi asjaomaste pooltega, eelkõige sotsiaalpartnerite ja kohaliku tasandi osalejatega.

- Euroala liikmete vaheline parem koordineerimine. Kriisiolukorra kiireloomulisus ja ajaline surve on senini takistanud käsitlemast riigipõhiste soovituste asemel selliseid poliitikameetmeid ja reforme, mis on vajalikud ühisraha kui terviku sujuvaks toimimiseks. Majandusolukorra paranedes tuleks senisest rohkem aega pühendada euroala võtmetähtsusega majanduspoliitiliste meetmete eelkoordineerimisele. Käesolevas majanduskasvu analüüsis on osutatud tootlikkuse ja konkurentsivõimega seotud küsimustele ning töö- ja tooteturu nõrkadele külgedele, mida tuleks käsitleda euroalal terviklikult, kuna teatava jäikuse kõrvaldamise kaudu mõnedes liikmesriikides on võimalik panna alus uutele võimalustele nii neis kui ka kõigis teistes liikmesriikides.

- Riigipõhiste soovituste parem rakendamine. Liikmesriikidel lasub vastutus valida poliitikameetmed, mis sobituvad kõige paremini nende riigi süsteemi, kuid poliitiliste otsuste tegemisel tuleks neil, eriti kui nad kasutava eurot, võtta laiemalt arvesse ka teiste ELi liikmete huve. Valitsused peavad seega mõistma, et teistes liikmesriikides tehtavad otsused on ühise huvi küsimus, ning osalema avalikult institutsiooniliste raamistike raames toimuvas mitmepoolses otsustusprotsessis. Komisjon esitas tiheda ja toimiva majandus- ja rahaliidu loomise tegevuskavas[10] ja sellele järgnenud teatises[11] mõtted selle kohta, kuidas lepinguga sarnanev süsteem võiks koos olulisemate reformide rakendamise toetamiseks mõeldud rahastamisega pakkuda suuremaid stiimuleid reformide rakendamiseks. Komisjon tegi ettepaneku, et pärast riigipõhiste soovituste, eelkõige makromajandusliku tasakaalustamatuse menetluse raames antud soovituste vastuvõtmist esitaksid liikmesriigid ettepanekud lepingulisteks

[10] COM(2012)777.
[11] COM(2013)165.

kokkulepeteks. Need oleksid vabatahtlikud kokkulepped makromajandusliku tasakaalustamatuse menetluse ennetava osa raames (ja vastaksid määruses 1176/2011 sätestatud parandusmeetmete kavale). Samuti tegi komisjon ettepaneku, et lepingulisi kokkuleppeid toetaksid rahalised vahendid, mis aitaksid liikmesriikidel rakendada kokkuleppeid kiiremini ja põhjalikumalt, kui see oleks võimalik ilma täiendava rahalise toetuseta.

Komisjon leiab, et eespool kirjeldatud kolme valdkonnaga tuleb hakata tegelema, kuna see aitaks suurendada majandusjuhtimise kokkulepete tulemuslikkust. 2013. aasta oktoobri Euroopa Ülemkogu kohtumisel lepiti kokku, et mõnda neist küsimustest käsitletakse uuesti 2013. aasta detsembri kohtumisel. Komisjon esitab selleks kohtumiseks põhimõtted, milles tuleks kokku leppida ja mida saaks seejärel 2014. aastal edasi arendada.

3. DIFERENTSEERITUD JA MAJANDUSKASVU SOODUSTAV EELARVE KONSOLIDEERIMINE

Eelarve konsolideerimisel on näha aja jooksul tehtud edusamme. Uusimatest arvudest on näha, et eelarvepuudujääk on ELis nominaalväärtuses kahanenud 2009. aasta 6,9 %-lt SKP-st 2013. aastaks 3,5 %-ni. Struktuurselt mõõdetuna, arvestades majandusolukorra tsüklilist muutumist ja kui maha arvata ühekordsed ja muud ajutised meetmed, moodustavad viimase aasta jooksul tehtud edusammud SKP-st ligikaudu 0,6 protsendipunkti. Peale selle prognoositakse, et võlatase jõuab 2014. aastal kõrgpunkti ning hakkab alates 2015. aastast vähenema. Koos muude ELi ja riiklike poliitikameetmetega on see vähendanud survet riigivõlakirjade turgudele ning paljudel juhtudel tähendab see, et konsolideerimise tempot võib aeglustada. Eelarves manööverdamisruumi loomine on vajalik ka kasvavate kulude tõttu, mis on seotud Euroopa vananeva rahvastikuga.

Konsolideerimisprotsess on riikide tasandil märgatav. Mitu liikmesriiki on juba saavutanud tugeva eelarvepositsiooni. Samas oodatakse, et nagu Läti puhul rohkem kui aasta eest, lõpeb detsembris 2013 ka Iirimaa kohandamisprogramm, Hispaania viib oma pankade restruktureerimise programmi lõpule 2014. aasta alguses ja Portugal viib kohandamisprogrammi lõpule 2014. aasta keskel. Need näited illustreerivad, et sihipärased abiprogrammid võivad aidata riikidel edukalt naasta turule ja rahuldada oma finantsvajadusi.

Vaatamata riigi rahanduse usaldusväärsuse taastamisel tehtud edusammudele on enamikus liikmesriikides võlatase ikka veel kõrge. Seepärast on oluline püsida majanduskasvu soosiva diferentseeritud eelarvekonsolideerimise strateegia kursil, mida komisjon on propageerinud. Kuna konsolideerimisvajadus on nüüdseks väiksem, tuleks ühtlasi vähendada selle negatiivset mõju majanduskasvule. Üldine paranenud eelarve- ja finantssituatsioon, mis vähendab vajadust kiireloomuliste poliitikameetmete järele, võimaldab liikmesriikidel paremini kavandada konsolideerimisprogramme ja pöörata suuremat tähelepanu nende kvaliteedile ja sisule ning mõjule, mida eelarvepoliitika avaldab majanduskasvule, avaliku sektori tõhususele ja sotsiaalsele võrdsusele. Kuigi eelistada tuleks kulutustele keskenduvat konsolideerimist, tuleb siiski keskenduda üldiselt tõhusale ja majanduskasvu soodustavale kulu- ja tulumeetmete kombinatsioonile. Peale selle peaks konsolideerimismeetmeid täiendama muud meetmed, millega tugevdatakse kasvupotentsiaali, sest eelarve jätkusuutlikkuse toetamiseks on vaja tugevaid majanduse põhinäitajaid.

Riikides, kus on suhteliselt kõrge maksumäär, ei anna riigi rahakoti täitmisel tulemusi mitte maksumäärade tõstmine, vaid kulude vähendamine või maksubaasi laiendamine ja halvasti suunatud maksuvabastuste kaotamine, mis seejuures ei vähenda kasvupotentsiaali. Liikmesriikidel, kus eelarves on rohkem manööverdamisruumi, soovitab komisjon võtta meetmeid, millega stimuleeritakse erainvesteeringuid ja -tarbimist ning majanduskasvu soodustavaid avalikke investeeringuid, kuid püsida seejuures stabiilsuse ja kasvu pakti piires. Selliste meetmete hulka kuuluvad näiteks avaliku sektori kulutuste tõhustamine, sh avaliku halduse moderniseerimise teel, tähtsustades eelkõige majanduskasvu potentsiaali tugevdavaid avalikke kulutusi, maksukärped ja sotsiaalmaksete vähendamine. See peaks ühtlasi aitama ELi majanduse uuesti tasakaalu viia.

Kulutuste osas peavad liikmesriigid leidma võimaluse kaitsta või soodustada pikemaajalisi investeeringuid haridusse, teadusse, innovatsiooni, energeetikasse ja kliimameetmetesse. Erilist tähelepanu tuleks pöörata ka tööturuteenuste ja aktiivse tööturupoliitika, näiteks töötute väljaõppe ja noortegarantii kavade ulatuse ja tulemuslikkuse säilitamisele või suurendamisele. Samal ajal on olemas laialdane vajadus tugevdada sotsiaalkaitsesüsteemide, eelkõige pensioni- ja tervishoiusüsteemi tõhusust ja rahalist jätkusuutlikkust, suurendades samas nende tulemuslikkust ja piisavust sotsiaalsete vajaduste täitmisel ja hädavajalike sotsiaalsete turvaabinõude tagamisel. Paljudes riikides tuleks pensionireformi täiendada sellega, et seadusjärgne pensioniiga seostatakse süstemaatilisemalt oodatava elueaga.

Tulude osas on maksude tase kriisi tagajärjel kerkinud. Maksusüsteemid tuleks ümber kujundada, laiendades maksubaasi ning viies maksukoormuse tööjõult üle tarbimise, omandi või saastamisega seotud maksubaasile. Vähendada tuleks keskkonnakahjulikke subsiidiume. Samuti tuleks parandada maksukuulekust, võideldes maksupettuste ja maksudest kõrvalehoidmise vastu, astudes koordineeritud samme agressiivse maksuplaneerimise ja maksuparadiiside vastu, tõhustades maksuhaldust ja lihtsustades maksumenetlusi.

Komisjoni hinnang riikide 2014. aasta eelarvekavadele kinnitab liikmesriikide tahet jätkata eelarvete konsolideerimist samas tempos kooskõlas riigipõhiste soovitustega. Samuti on julgustav näha, et osana uutest ELi eeskirjadest on riiklikke eelarveraamistikke tugevdatud ning majandusprognoosid ja eelarvenäitajad lastakse nüüd sõltumatult üle vaadata. Selle tulemusena on liikmesriikide prognoosid paremini vastavuses komisjoni ja rahvusvaheliste organisatsioonide, nagu IMFi ja OECD omadega. See suurendab riiklike ja ELi otsuste usaldatavust ja läbipaistvust.

Komisjon on teinud kindlaks järgmised prioriteedid.

Eelarve konsolideerimine peaks koosnema majanduskasvu soodustavast kulu- ja tulumeetmete kombinatsioonist ning suuremat rõhku tuleks asetada avalike kulutuste kvaliteedile ja kõikide haldustasandite moderniseerimisele. Kui eelarves on rohkem manööverdamisruumi, tuleks stimuleerida erainvesteeringuid ja -tarbimist, näiteks tehes maksukärpeid ja vähendades sotsiaalkindlustusmakseid.

Tuleks kaitsta pikemaajalisi investeeringuid haridusse, teadusse, innovatsiooni, energeetikasse ja kliimameetmetesse ning hoolitseda kõige kaitsetumate ühiskonnaliikmete vajaduste eest.

Maksud peaksid rohkem soodustama majanduskasvu, näiteks tuleks maksukoormus viia tööjõult üle tarbimise, omandi ja saastamisvastase võitlusega seotud maksubaasile.

4. MAJANDUSELE LAENUANDMISE TAASTAMINE

Eelmisel aastal finantstingimustes täheldatud paranemise märgid on hakanud selgemaid piire võtma ja finantsturud on osutunud suhteliselt vastupidavateks. Siiski pole kõik riskid veel kadunud ja ettevõtetele laenu andmise tingimused pole kaugeltki normaliseerunud.

Peale selle on finantsturu killustatus toonud ELis ettevõtetele ja kodumajapidamistele antavate laenude puhul kaasa väga erisugused intressimäärad, mis võivad mõnes liikmesriigis olla kaks korda kõrgemad kui teises, ning laenumahud ja rahastamisvõimalused on potentsiaalse laenuvõtja asukohast sõltuvalt vägagi erinevad. EKP küsitlusest[12], mis käsitles VKE-de juurdepääsu rahastamisele, ilmnes, et Saksamaa VKE-dest, kes taotlesid 2012. aasta teises pooles laenu, said 85 % kogu laenusumma, aga Lõuna-Euroopa riikides on see näitaja keskmiselt vaid pisut üle 40 % ja Kreekas kõigest 25 %. Selliseid erinevusi krediidi kättesaadavuses ei saa selgitada pelgalt valitsevate majandustingimuste erinevusega.

Et toetada majanduse elavdamist, on vaja hoolitseda selle eest, et tootmissektorile rahaliste vahendite võimaldamisel toimiks pangandussektor korrektselt. Juba praegu on palju tehtud selleks, et parandada pankade regulatsiooni ja järelevalvet, ning ka pangad ise on astunud samme oma bilansi restruktureerimiseks ja kapitali kaasamiseks, et vastata uutele normidele.[13] Ent käimasolev bilansi parandamise protsess pangandussektoris, millel on finantsvahenduses domineeriv osa, tingib osaliselt ka selle, et Euroopa võime kriisist taastuda on piiratum. Pankade bilansi parandamise protsessis lasub pankadel kohustus leida lahendused erasektorist ja pöörduda avaliku sektori vahendite poole ainult viimases hädas. Sellel taustal näevad komisjoni uued riigiabisuunised ette koormuse asjakohase jagamise pankade aktsionäridega, juhul kui panku tuleb riiklike vahenditega rekapitaliseerida.

ELi tasandil on astutud olulisi ja vajalikke samme, et kehtestada asjakohased raamtingimused ning taastada majandusele laenu andmine. Täieulatusliku pangandusliidu loomine on ELi meetmete keskne element. See on hädavajalik mitte ainult euroala stabiilsuse, vaid ka ühtse turu toimimise jaoks ja selleks, et lõpetada finantsturgude üha kasvav killustumine. Hiljutine kokkulepe pankade ühtse järelevalvemehhanismi kohta oli esimene suur samm pangandusliidu suunas. Oluline on astuda ka järgmine samm, leppides kokku ühtses kriisilahendusmehhanismis ja -fondis. Et valmistada ette järelevalvemandaadi üleandmine EKP-le, on algatatud ulatuslik hindamine, millega tahetakse suurendada pankade bilansiseisundi läbipaistvust, teha kindlaks ja kõrvaldada allesjäänud nõrgad kohad ja tõsta turu usaldust. See peaks aitama kiirendada bilansi parandamist ja looma tingimused krediidikasvu tugevaks ja jätkusuutlikuks taastumiseks. Väljaspool pangandussektorit on paljudes liikmesriikides kodumajapidamised ja ettevõtted endiselt kriisi tagajärjel liigselt võlgades ja neil tuleb oma finantsvõimenduse vähendamine alles lõpule viia.

[12] Euroopa Keskpank (2013), „Report on the results of the survey on the access to finance of SMEs in the euro area - October 2012 to March 2013".

[13] Vt direktiiv 2013/36/EL ja määrus (EL) nr 575/2013, ELT L 176, 27.6.2013.

Samuti on ELi tasandil võetud erimeetmeid, et hõlbustada VKE-de juurdepääsu rahastamisele.[14] Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide toetusega peaks finantsvõimendusel põhinevate finantsinstrumentide kaudu VKE-dele ette nähtud rahastamissummad ajavahemikul 2014–2020 keskmiselt kahekordistuma, võrreldes ajavahemikuga 2007–2013; eelkõige aidatakse sellega riike, kus rahastamistingimused on endiselt kitsad. Peale selle töötavad komisjon ja EIP selle nimel, et laiendada ühiseid riskijagamise rahastamisvahendeid, pakkumaks erasektori ja kapitalituru investeeringutele VKE-desse finantsvõimendust. Need vahendid peaksid hakkama toimima jaanuaris 2014.

Riigi tasandi prioriteedid on liikmesriigiti erinevad. Mitmes riigis on vaja tõhusamat järelevalvet erasektori võlataseme ja sellega seotud finantsriskide, nagu näiteks kinnisvaramullide üle. Seejuures tuleb vähendada ettevõtete maksustamise kallutatust laenuvahenditest finantseerimise kasuks ja vaadata üle maksuskeemid, mis soodustavad kodumajapidamiste võlguolekut, harilikult hüpoteeklaenude maksusoodustuste kaudu, aga ka täiustades ettevõtete ja üksikisikute maksejõuetusmenetlusi[15]. Pangast finantseerimise alternatiivina tuleks edendada uusi finantseerimisvorme, nagu riskikapitalivõimalused, VKE-de võlakirjade väljatöötamine ja alternatiivsed aktsiaturud.[16]

Komisjon on teinud kindlaks järgmised prioriteedid.

Pankade restruktureerimine ja bilansi parandamine: siia kuulub pangandusliidu kiire loomine ja rakendamine, aga ka pankade suutlikkuse suurendamine juhtida riske kooskõlas uute kapitalinõuete eeskirjadega ning varade kvaliteedi ülevaatamiseks ja stressitestideks valmistumine.

Pankadelt saadavale finantseeringule alternatiivide väljatöötamine, sh riskikapitalivõimalused, VKE-de võlakirjade väljatöötamine ja alternatiivsed aktsiaturud.

Tõhus järelevalve erasektori võlataseme ja sellega seotud finantsriskide, nagu näiteks kinnisvaramullide üle, samuti ettevõtte ja üksikisiku maksejõuetusmenetluse mõju järelevalve. Samuti kuuluvad siia menetlused, mille puhul maksustamisega soodustatakse laenuvahenditest finantseerimist.

[14] Ka mitu hiljutist või peatselt valmivat ELi seadusloomemeedet aitavad VKE-del pääseda kogu Euroopas rahastamisallikate juurde: Euroopa riskikapitalifondide määrus, mis on olnud jõus alates juulist 2013, aitab kaasata piiriüleselt rahalisi vahendeid ja luua tõelise riskikapitalifondide siseturu; kavandatud finantsinstrumentide turgude direktiiv, mis peaks aitama kaasa VKE-dele spetsialiseerunud aktsiaturgude arengule, ja läbipaistvusdirektiivi muutmisettepanek, mis annab paremat teavet noteeritud äriühingute kohta, muudavad VKE-d investorite jaoks atraktiivsemaks; 1. veebruariks 2014 minnakse üle ühtsele euromaksete piirkonnale (SEPA), mis peaks hõlmama enamikku kreeditkorraldusi ja otsekorraldusi, ning see parandab euroalas maksesüsteemide tõhusust.

[15] Neid teemasid käsitletakse vastavates riigipõhistes soovitustes ja vajaduse korral ka häiremehhanismi aruandes.

[16] Üksikasjalikud ettepanekud esitas komisjon „Rohelises raamatus Euroopa majanduse pikaajalise rahastamise kohta” (COM(2013) 150, 25. märts 2013).

5. MAJANDUSKASVU JA KONKURENTSIVÕIME EDENDAMINE TÄNASE JA HOMSE NIMEL

Kogu Euroopas toimub kriisi tagajärjel ulatuslik restruktureerimine. Sedamööda, kuidas ettevõtted ja kodumajapidamised heidavad endalt liigsed võlad ja tootmistegurid liiguvad majanduse tootlikumatesse sektoritesse, hakkab ka majanduskasv taastuma. Samuti liigub kasvu mootor välisnõudluselt sisenõudluse poole. Samas on saamas selgeks, et selle sisu hakkab olema – ja peabki olema – teistsugune kui kümme või ka viis aastat tagasi. Peale selle tingib globaliseerumine ja tehnika areng uusi muutusi. Euroopa taastumine ei tähenda, et „laseme jälle vanamoodi edasi" – see tähendab, et tuleb leida uued allikad pikaajaliseks majanduskasvuks ja konkurentsivõimeks ning teadmistemahukad ja kõrge tootlikkusega tegevusalad meie majanduse tarvis. Seda näitlikustab hästi ELi tootmisharude suurem lõimumine üleilmsetesse väärtusahelatesse, mis aitab tugevdada Euroopa tööstusbaasi ning nõuab avatud ja omavahel seotud toote- ja teenusteturge, investeeringuid teadusse ja innovatsiooni ning vajalikul tasemel kvalifitseeritud tööjõudu.

Üsna suures hulgas liikmesriikides hoiab majanduskasvu endiselt tagasi erasektori kõrge võlatase. See tähendab, et firmadel ei ole võimalik investeerida tootmistegevusse ja tarbijate ostuvõime on piiratud. Töö- ja tooteturgude jäikus on takistanud konkurentsivõime kohandamist, tõhusat ressursside jaotust ja tootlikkuse kasvu ning selgitab osaliselt liikmesriikide potentsiaalse majanduskasvu määra erinevust.

Oluline muutus on toimumas riikides, kus on ette võetud põhjalikud struktuurireformid: on märke, et majandustegevuses ollakse liikumas suletud sektoritelt avatud sektorite poole, eriti liikmesriikides, kus ei saa kasutada vahetuskursi instrumenti. Seda näitab ekspordi kasv ja jooksevkonto puudujäägi vähenemine mitmes riigis. Niisuguseid suundumusi toetab ka tööjõukulude kohandamine osana laiemast majanduse konkurentsivõime ja tootlikkuse tugevdamise strateegiast. Üksikute riikide ekspordijõudluse parandamist toetab ka ELi kaugeleulatuvate sihtidega kaubanduspoliitika.

Riigipõhistes soovitustes on esile toodud iga liikmesriigi jaoks prioriteetsed toote- ja teenuseturgude reformid, võttes arvesse vajadust järjestada reforme vastavalt riigi olukorrale, ning rõhutatud vajadust avada teenuseturud, vaadates näiteks üle regulatsioonis sisalduvad piirangud, sh juurdepääsu reguleeritud kutsealadele. Energia siseturu väljakujundamine 2014. aastaks oleks suureks abiks energiakulude vähendamisel ja taastuvenergia toetuskavade kulutõhususe suurendamisel. Rohkem saab ära teha, et suurendada võrgutööstuste tõhusust ning anda hoogu innovatsioonile ja teadusuuringutele. Suurem ressursitõhusus ja ELi väiksem sõltuvus välistest energiaallikatest peavad kuuluma ELi kasvustrateegia juurde. Sel alal on liikmesriigiti erinevusi, näiteks jäätme- ja veemajanduses, mis piiravad nn rohemajanduse märkimisväärset kasvupotentsiaali. Ehkki nii mõnigi neist reformidest vajab mõju avaldamiseks aega, on nende elluviimine siiski majanduse elavnemise ja Euroopa kasvupotentsiaali suurendamise seisukohast hädavajalik.

Selliste reformide mõju on tublisti suurem tänu Euroopa ühtse turu mastaabisäästule ning seda toetavad paremad üleeuroopalised füüsilised ja digitaalsed ühendused ja asjakohane andmekaitse[17]. Praegu on käsil töö mitmes olulises suunas[18]: teenuste direktiivi eesmärgikindel rakendamine peaks elavdama sisemaist ja piiriülest nõudlust ja pakkumist; komisjoni ettepanekud rohkem lõimitud ühtse turu kohta telekommunikatsioonisektoris tuleks

[17] Vt komisjoni ettepanek isikuandmete kaitse üldmääruse kohta, COM(2012) 11.

[18] Rohkem teavet saab käesolevale iga-aastasele majanduskasvu analüüsile lisatud ühtse turu aruandest.

vastu võtta eelisjärjekorras, et elavdada kõnealust sektorit ja majandustegevust internetis ning muuta hinnad õiglasemaks; TEN-T põhivõrgukoridoride väljaehitamine, piiriüleste ühendusteede edendamine ja olemasoleva taristu uuendamine ning turulepääsupiirangute kaotamine, eelkõige sadama- ja raudteeteenuste alal, aitavad lõimida logistika- ja transpordisektorit ning suurendada selle konkurentsivõimet.

Euroopa teadust ja innovatsiooni pidurdavad killustatus ja ebapiisavad raamtingimused. Avaliku ja erasektori vahel ei toimu piisavalt koostööd. Suutmatus kanda teadusuuringute tulemused üle kaupadesse ja teenustesse ning oskuste üha väiksem vastavus vajadustele mõjutavad eelkõige teadmistemahukaid sektoreid. Neid negatiivseid suundumusi on võimalik tagasi pöörata, kui kiirendada riiklike teadussüsteemide reformi kooskõlas kavandatava Euroopa teadusruumiga. Samas võivad uued koostöövormid aidata viia Euroopa maailmas juhtivale kohale. Uute ELi tasandi teadus- ja innovatsiooniprogrammide Horisont 2020 ja COSME rakendamine aitab arendada ELi avaliku ja erasektori partnerlusi teaduse ja arenduse valdkonnas ning toetab riiklike innovatsiooni- ja teadussüsteemide moderniseerimist.

Komisjon on teinud kindlaks järgmised prioriteedid.

Kolmanda energiapaketi täielik rakendamine 2014. aastal ning taastuvenergia toetuskavade kulutõhusamaks muutmine. Ressursitõhususe kasvatamine, täiustades jäätme- ja veemajandust, taaskasutust ja energiatõhusust.

Teenustedirektiivi rakendamise parandamine, sh reguleeritud kutsealadele pääsu piirangute läbivaatamine ja nende asendamine vajaduse korral vähem piiravate mehhanismidega.

Riiklike teadussüsteemide moderniseerimise kiirendamine kooskõlas Euroopa teadusruumi eesmärkidega.

6. TEGELEMINE TÖÖTUSE PROBLEEMI JA KRIISI SOTSIAALSETE TAGAJÄRGEDEGA

Kriisi sotsiaalseid tagajärgi on ikka veel tugevasti tunda. Töötuse määr on kõigi aegade suurim, ELis keskmiselt 11 % (juulis 2013), seejuures noorte töötuse määr on 23,4 %. Euroopa eri osades on see määr aga väga erinev, mis toob kaasa liikmesriikide suured erisused tööhõives ja sotsiaalsetes mõjudes. Arvestades ajalist vahet majanduse elavnemise ja tööhõivele avalduva mõju vahel, ei ole oodata, et olukord kiiresti paraneks, ning võib tekkida ebavõrdsus. Eriti negatiivselt on kriis mõjutanud kõige ebasoodsamas olukorras olijaid ning vaesusriskis olijate hulk on ELis kasvanud 25 %-ni. See on suurendanud struktuurse töötuse riski ja tööturult väljumist, mis võib avaldada ELi kasvupotentsiaalile tugevat negatiivset mõju.

Euroopa tööturu ja sotsiaalse struktuuri taastumine võtab aega ja nõuab uut jõudu, sellal kui majandus kriisist toibub. Esmajärjekorras tuleks ette võtta tööturu toimimise reformide jõuline rakendamine ja järelmeetmed, et suurendada tööturul osalemist. Siia kuulub ka töökohtade loomise edendamine kasvavates sektorites, tööjõu tööalase konkurentsivõime säilitamine, sh pikaajaliste töötute ja kõige kaitsetumate ühiskonnagruppide hulgas, muu hulgas töötute aktiivse toetamise ja koolitamise teel, ning jälgimine, et sotsiaalsed turvaabinõud täidaksid täies ulatuses oma eesmärki. Vananeva tööjõu tingimustes nõuab pikem ja

rahuldustpakkuvam tööelu piisavaid oskusi ja elukestvat õpet, sobivat töökeskkonda ning ka soolisest palgalõhest ja aktiivsusmäära erinevusest naiste pensioniõigustele avalduva mõju leevendamist. Taskukohaste hooldusteenuste kättesaadavus soodustab naiste osalemist tööturul. Sotsiaalpartnerite suurem kaasatus kooskõlas riiklike tavade ja traditsioonidega on poliitilise strateegia väljatöötamiseks ja rakendamiseks hädavajalik.

Et moderniseerida tööturgu ja tõsta tööjõus osalemise määra, on liikmesriigid võtnud vastu mitu olulist reformi. Kui makromajanduslik keskkond paraneb, peaks nende reformide soodne mõju muutuma nähtavaks.

Selleks et soodustada töökohtade loomist, tuleks maksukoormuse nihutamiseks tehtavate üldiste jõupingutuste raames võtta meetmeid eelkõige madalapalgaliste ja noorte töötajate maksukiilu vähendamiseks; tagada, et palkade areng on kooskõlas tootlikkusega ja toetab seega nii kulude konkurentsivõimet kui kogunõudlust; jätkata tööturu püsiva killustatuse vähendamiseks töökaitset käsitlevate õigusaktide ajakohastamist ja tõhustada võitlust mitteametliku töötamise vastu. Majanduse jätkusuutlikumaks muutumine, digitaalsektor ja tervishoiuteenused loovad järgmistel aastatel märkimisväärseid töövõimalusi. On vaja arendada välja sellised strateegilised raamistikud, milles tööturupoliitika ja oskusi arendavad meetmed toetavad aktiivsemalt töökohtade loomist kõnealustes sektorites ning näevad ette uusi kasvusuundumusi ja kohanevad nendega. Tööjõu liikuvust, sh piiriülest liikuvust, edendavad tihedam koostöö ja tugevam EURESi võrgustik, mis aitavad ettevõtetel ja tööotsijatel leida uusi võimalusi teistes liikmesriikides.

Meetmeid on vaja võtta ka haridussüsteemi ja oskuste täiustamiseks. Kolmanda taseme hariduses ja kooli varajase poolelijätmise vähendamises on EL oma 2020. aasta eesmärkide täitmisel ajakavast maas. OECD järgi jääb 20 %-l ELi tööjõust oskustest, sh kirja- ja arvutusoskusest tõsiselt vajaka. 25 % täiskasvanutest ei oska IKTd tõhusalt kasutada. See tekitab paljudel töökohtadel ja erialadel kitsaskohti ja mittevastavusi tööturu vajadustele[19] ning vähendab üldiselt ELi tööjõu võimet kohaneda ja liikuda tööturul edasi. Väga oluline on investeerida haridus- ja koolitussüsteemi ja sealhulgas ka pidevõppe ajakohastamisesse – eelkõige kaheosalise õppe süsteemidesse – ning hõlbustada üleminekut koolist tööle, seda eriti hea tasemega praktikakohtade või õpipoisiõppe kättesaadavust suurendades. Sellest lähtuvalt peaksid liikmesriigid võtma kiiresti vastu noortegarantii rakendamise kavad ning nendega seotud rahastamisprogrammid (noorte tööhõive algatus ja Euroopa Sotsiaalfond) tuleks viimistleda võimalikult ruttu.

Paremini toimiv sotsiaalkaitse on äärmiselt tähtis, et toetada sotsiaalseid muutusi ning vähendada aja jooksul ebavõrdsust ja vaesust. Arendada tuleks aktiivseid kaasamisstrateegiaid, mis hõlmaksid tõhusat ja piisavat sissetulekutoetust, aktiveerimismeetmeid, meetmeid vaesusega (sealhulgas laste vaesus) võitlemiseks ning laialdast juurdepääsu taskukohastele ja kvaliteetsetele teenustele (sotsiaal- ja tervishoiuteenused, lastehoid, eluase ja energiavarustus). Personaalsemate teenuste pakkumise (nn ühtne kontaktpunkt) kaudu tuleks tugevdada seost sotsiaalabi ja aktiveerimismeetmete vahel ning toetuste lihtsustamine ja parem suunamine aitaksid parandada haavatavate elanikkonnarühmade osalemist meetmetes ning meetmete tulemuslikkust.

[19] ELis on praegu ligikaudu 1,9 miljonit vaba töökohta.

Komisjon on teinud kindlaks järgmised prioriteedid.

Aktiivsete tööturumeetmete tõhustamine, eelkõige töötute aktiivne toetamine ja koolitamine, riiklike tööturuasutuste töö parandamine ja noortegarantii rakendamine.

Uued reformid, et tagada, et palkade areng on kooskõlas tootlikkusega ja toetab seega nii konkurentsivõimet kui kogunõudlust, ning et vähendada tööturu killustatust eelkõige töökaitset käsitlevate õigusaktide ajakohastamise kaudu, soodustada töökohtade loomist kiiresti kasvavates sektorites ja hõlbustada tööjõu liikuvust.

Haridus- ja koolitussüsteemi (sh pidevõpe, kutseõpe ja kaheosalise õppe süsteemid) ajakohastamine.

Sotsiaalkaitsesüsteemide tõhususe suurendamine, eelkõige tugevdades personaalsematele teenustele juurdepääsu (nn ühtne kontaktpunkt) kaudu seost sotsiaalabi ja aktiveerimismeetmete vahel ning lihtsustades ja suunates paremini toetusi ja pöörates erilist tähelepanu kõige haavatavamate olukorrale.

7. AVALIKU HALDUSE AJAKOHASTAMINE

Praeguses majanduskliimas seisab avalik haldus terves ELis vastamisi probleemiga, kuidas saavutada väiksemate vahenditega rohkem, st rahuldada üldsuse vajadusi väiksema eelarvega, parandada ettevõtluskeskkonda ettevõtetele ja kodanikele paremate teenuste pakkumise teel ning kohandada teenuste osutamist digitaalsema majanduse vajadustega.

Mitmed liikmesriigid tahavad avaliku halduse korraldamist tõhustada, täiustades muu hulgas valitsemissektori eri tasandite koostööd. Mõnel liikmesriigil on võimalik suurendada avaliku teenistuse haldussuutlikkust, professionaalsust ja poliitiliste otsuste tegemise kvaliteeti. Suurem IKT kasutamine ja e-valitsuse teenuste, näiteks e-riigihangete ulatuslikum pakkumine Euroopas võivad aidata suurendada tõhusust ja vähendada kulusid ligikaudu 15–20 %[20]. Teenuste direktiiviga loodud riiklike ühtsete kontaktpunktide ja e-valitsuse teenuste lõimimine on piiriülese koostöö seisukohast seega äärmiselt oluline. Võimalik on veelgi ajakohastada maksukogumis- ja muid süsteeme, kasutades näiteks eeltäidetud maksuvorme, osutades internetipõhiseid teenuseid ja võimaldades kodanikel esitada andmeid avalikule sektorile ainult üks kord. Hästi suunatud rahaline abi – eriti Euroopa Sotsiaalfondi ja Euroopa Regionaalarengu Fondi kaudu – võib anda avaliku halduse ajakohastamisesse märkimisväärse panuse. Selleks et kasutada struktuuri- ja investeerimisfondide 2014.–2020. aasta vahendeid, peavad liikmesriigid aga toetama riiklike, piirkondlike ja kohalike haldusasutuste investeerimisvõimet.

Võimalik on lihtsustada ettevõtluskeskkonda, vähendada bürokraatiat ja tõsta õigusaktide kvaliteeti. Vaja on kehtestada lihtsustatud õiguskord eriti VKEde jaoks. See hõlmab ettevõtte asutamise keerukuse vähendamist ja puudutab lubade kehtivusaega ja litsentside andmise

[20] „Public Services Online”, Euroopa Komisjoni tellitud võrdlev analüüs e-valitsuse kohta.

nõudeid. Ettevõtete tingimusi parandaks tunduvalt kohtusüsteemide kvaliteedi tõstmine ning nende sõltumatuse ja tõhususe suurendamine, millega muu hulgas tagataks nõuete rahuldamine mõistliku aja jooksul, ja maksejõuetust käsitlevate riiklike õigusaktide ajakohastamine.

ELi õigusaktide lihtsustamist ja ajakohastamist soodustab käimasolev õigusloome kvaliteedi ja tulemuslikkuse programm. Juba on tehtud ka mõningaid olulisi edusamme. Et neid jälgida ja hõlbustada õigusloome kvaliteedi teemalist dialoogi liikmesriikide, ettevõtete, sotsiaalpartnerite ja laiema kodanikuühiskonnaga, avaldab komisjon iga-aastase õigusloome kvaliteedi ja tulemuslikkuse programmi tulemustabeli. Peale selle aitab haldusasutustel koostööd teha, ühtsel turul tegutsemist lihtsustada ja eeskirju prognoositavamaks teha ELi õigusaktide sujuv ja järjepidev rakendamine ning 28 lahenduse juurest ühise raamistiku poole liikumine. Selleks et võidelda maksupettuste ja maksudest kõrvalehoidumise vastu, on hädavajalik maksuasutuste tihedam koostöö.

Komisjon on teinud kindlaks järgmised prioriteedid.

E-valitsuse teenuste ulatuslikum pakkumine ja suurem IKT kasutamine haldusasutuste poolt näiteks maksukogumise süsteemide ja teenuste direktiiviga loodud ühtse turu kontaktpunktide puhul.

Ettevõtluskeskkonna lihtsustamine, bürokraatia vähendamine protsesside ja õiguskorra lihtsustamise kaudu.

8. KOKKUVÕTE

Viimasel aastal on Euroopas tehtud olulisi edusamme jätkusuutlikuma taastumise poole liikumisel. Ühisraha terviklikkus säilitati, suurenenud on finantsstabiilsus ja tehtud on otsustavaid samme riigi rahanduse tugevdamiseks. Ambitsioonikaid struktuurireforme on kõige enam algatanud riigid, kelle finantshaavatavus on kõige suurem, ja esimesed tulemused on näha. Euroopas on selgeks prioriteediks endiselt konkurentsivõime ja tootlikkuse suurendamine eesmärgiga luua jätkusuutlikke töökohti.

Käesolevas iga-aastases majanduskasvu analüüsis kinnitatakse, et Euroopas toimuvad kaugeleulatuvad muutused, mis on suuremad, kui vahel arvatakse, ning et käimasolevad reformid avaldavad mõju. Majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta raames on selle loomisest alates juhitud tähelepanu prioriteetidele, suurendatud läbipaistvust ja seatud kesksele kohale riikide ja Euroopa reformikavad. See on lühikese aja jooksul suutnud luua aluse liikmesriikide majanduspoliitika põhjalikumale koordineerimisele. Makromajandusliku tasakaalustamatuse menetlus aitab kindlaks teha üksikutele liikmesriikidele või euroalale kahjulikku majandusarengut, et probleemiga oleks võimalik tegelda enne, kui see paisub liiga suureks. Iga-aastastes riigipõhistes soovitustes määratakse kindlaks põhivaldkonnad, milles liikmesriigid peavad tegema vajalikke muudatusi.

Seniste kogemuste põhjal võib öelda, et edasi tuleb arendada riiklikku isevastutust selle protsessi (eelkõige riigipõhiste soovituste) eest. See on oluline uue juhtimissüsteemi demokraatliku legitiimsuse seisukohast ja selleks, et ELi tasandi poliitika elemente võetaks õigel ajal arvesse riiklikus otsustusprotsessis. Euroala peab suurendama ka teatavate peamiste poliitikavaldkondade koordineerimist ja tegema liikmesriikidele antavate kahepoolsete

soovituste hindamisest rohkem. Euroopa Ülemkogu kavatseb mitut kõnealust küsimust arutada oma 2013. aasta detsembri kohtumisel. Komisjon kirjeldab tiheda ja toimiva majandus- ja rahaliidu loomise tegevuskavale ja järgnenud teatistele tuginedes seda, kuidas Euroopa poolaasta protsessi veelgi tõhustada.

Käesolevas iga-aastases majanduskasvu analüüsis esitatud suuniseid arutatakse ELi tasandil, et valmistuda 2014. aasta märtsis toimuvaks Euroopa Ülemkogu kohtumiseks ning aidata ette valmistada uusi riiklikke kavasid ja riigipõhiseid soovitusi. Komisjon teeb tihedat koostööd riikide ametiasutustega, sealhulgas liikmesriikide parlamentide, teiste ELi institutsioonide, sotsiaalpartnerite ja sidusrühmadega, et tekiks ühine vastutustunne ja et suunata arengut osana ELi ulatuslikest jõupingutustest panna alus arukale, jätkusuutlikule ja kaasavale majanduskasvule kõikjal Euroopas. Komisjon kutsub Euroopa Parlamenti ja nõukogu üles toetama käesolevas iga-aastases majanduskasvu analüüsis seatud prioriteete ja tegutsema nende nimel ELi ja riikide tasandil.

1. LISA – ÜLEVAADE ELI RIIGIPÕHISTEST SOOVITUSTEST AJAVAHEMIKUKS 2013–2014

	Riigi rahandus				Finantssektor		Struktuurireformid					Tööhõive ja sotsiaalpoliitika					
	Riigi rahanduse usaldusväärsus	Pensioni- ja tervishoiusüsteem	Eelarveraamistik	Maksustamine	Pangandus ja rahastamisvõimalused	Eluasemeturg	Võrgutööstused	Konkurentsteenuste sektoris	Avalik haldus ja arukas reguleerimine	T&A ja innovatsioon	Ressursitõhusus	Tööjõus osalemise määr	Aktiivne tööturupoliitika	Palgakujundusmehhanismid	Tööturu killustatus	Haridus ja koolitus	Vaesus ja sotsiaalne kaasatus
AT																	
BE																	
BG																	
CZ																	
DE																	
DK																	
EE																	
ES																	
FI																	
FR																	
HU																	
IT																	
LT																	
LU																	
LV																	
MT																	
NL																	
PL																	
RO																	
SE																	
SI																	
SK																	
UK																	

Märkus. 2013. aasta 9. juulil nõukogu vastuvõetud riigipõhised soovitused aastateks 2013–2014. Küpros, Kreeka, Iirimaa ja Portugal peaksid rakendama ELi/IMFi finantsabiprogrammidega seotud kohustusi. Lisateave: http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm.

2. LISA - RIIGIPÕHISTE SOOVITUSTE PÕHIVALDKONDADES SAAVUTATUD EDUSAMMUD

Käesolevas lisas on esitatud temaatiline ülevaade liikmesriikide kolme aasta kogemusest riigipõhiste soovituste rakendamisel põhivaldkondades.

Üldiselt on viimastel aastatel eelarve konsolideerimisel saavutatud märkimisväärset edu, kuigi eelarve kohandamine ei ole alati majanduskasvu soodustanud.

– 2013. aastal keskendusid IE, EL, LT, PL ja SI eelarve kohandamisel peamiselt kulupõhistele meetmetele. PL ja SK kärpisid märkimisväärselt avaliku sektori investeeringuid. Muud riigid, nagu näiteks BE, ES, IT ja RO, kasutasid eelarve konsolideerimisel nii kulu- kui ka tulupõhiseid meetmeid. CZ, FR, LU, NL, PT ja FI keskendusid kohandamisel peamiselt tulupõhistele meetmetele.

– Riigi rahanduse konsolideerimisel on liikmesriigid üldiselt maksumäärasid tõstnud (eriti käibemaksu standardmäära), maksubaasi on laiendanud vähesed. Keskkonna- ja kinnisvaramaksud on tõusnud, kuid nende maksude tõhustamisel on veel arenguruumi. Kõik liikmesriigid on võtnud meetmeid maksudest kõrvalehoidumise vastu võitlemiseks ja maksude laekumise parandamiseks.

– Paljud liikmesriigid on tõstnud üldist maksukoormust (otseseid ja kaudseid makse ning sotsiaalkindlustusmakse), mis on üks peamisi majanduskasvu pidurdavaid tegureid. Siiski tuleks positiivsena välja tuua, et teataval määral on maksukoormuse keset muudetud, näiteks maksustades kinnisvara ja pannes tööjõu maksustamise asemel suuremat rõhku kaudsetele maksudele.

– 23 liikmesriiki on võtnud vastu õigusaktid pensioniea tõstmiseks[21]. Paljudel juhtudel on sellega kaasnenud meeste ja naiste pensioniea võrdsustamine (CZ, EE, EL, HR, IT, LT, MT, PL, SI, SK, UK). Paljud liikmesriigid on seadnud pensioniea sõnaselgelt ja jätkusuutlikult sõltuvusse oodatava eluea kasvust tulevikus. Suurem osa riike on piiranud ka ennetähtaegselt pensionile jäämist ja töötu staatuse pikaajalist kasutamist (nt ES) või invaliidsushüvitisi (nt AT, BE. BG, DK), mida kasutati ennetähtaegselt pensionile jäämise asemel.

Raskused rahastamisvõimaluste leidmisel on endiselt üks peamisi majanduskasvu pidurdavaid tegureid, eriti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete puhul.

– Ettevõtete likviidsusprobleemide lahendamiseks on liikmesriigid võtnud meetmeid maksetega viivitamise vastu võitlemiseks. Nii PT, EL, ES kui ka IT on võtnud vastu kava vähendada riigiasutuste makseviivitusi ja tegelda kogunenud võlgnevustega.

– Üha rohkem tähelepanu pööratakse laenude väärtpaberistamise vormidele, et pakkuda VKEdele laenu saamise võimalusi. Hea näide sellest on ES. Samal ajal tehakse rohkem jõupingutusi pangavälise turumajandusliku rahastamise arendamiseks, näiteks on DK, EE, IT ja PT loonud ettevõtete võlakirjade turu.

[21] Vt ülevaade pensionieast kogu ELis, KOM(2013) 350.

– Suurem osa liikmesriike on võtnud meetmeid riskikapitalifondide arendamiseks. CZ, DE ja ES käivitavad uued riigi riskikapitalifondid, PT on konsolideerinud olemasolevad fondid nende mõju maksimeerimiseks. Lisaks on mitu liikmesriiki, sealhulgas EE, NL, PL and ES loonud „fondide fondid", et edendada arvukaid erafonde hõlmava riskikapitalituru loomist.

– FR on teatanud viieaastasest maksuvabastusest idufirmadesse tehtud omakapitali investeeringutele. DE käivitas uue programmi, et pakkuda erainvestoritele täiendavaid rahalisi stiimuleid uutesse ja innovatiivsetesse ettevõtetesse investeerimiseks.

Kaupade ja teenuste turud vajavad täiendavaid meetmeid ELi majanduskavu potentsiaali suurendamiseks.

– Mõned liikmesriigid on alustanud olulisi reforme teenuste sektori avamiseks ja tõhustamiseks, sealhulgas PT, ES, IT, EL, PL, SI ja CZ. Mitmes liikmesriigis on reformide tegemisel veel piisavalt arenguruumi, sealhulgas AT, BE, DE ja FR, kus ei ole asjaomase valdkonna riigipõhiseid soovitusi täies ulatuses rakendatud. Nimetatud riigid peavad hoogustama teenuste direktiivi rakendamist.

– ELi avaliku sektori teadus- ja arendustegevusega seotud eelarvete summa vähenes pärast kriisi algust esimest korda 2011. aastal ja on praegu Hiina omast väiksem. Viimase kahe aasta jooksul on mõned liikmesriigid teinud märkimisväärseid jõupingutusi teadus- ja arendustegevuse soodustamiseks (AT, BE, LU, HU, PL ja SE), samas kui teised (ES, EE, IE, IT, MT ja PT) on asjaomast eelarvet oluliselt vähendanud. Suurem osa liikmesriike on erasektori investeeringute soodustamiseks pikendanud või loonud maksuvabastusi teadustegevusele ja innovatsioonile. Innovatsioonilõhe Euroopas laieneb; SE, DE, DK ja FI on kõige innovaatilisema majandusega riigid. Hulk riike on neile järele jõudmas (LV, SK, LT ja EE), kuid teised (UK, PL, CZ, HU, PT, RO, EL, BG, MT) on 2010. aastast teistega võrreldes kehvemasse seisu sattunud.

– Mis puutub energiaturgu, siis on 14 liikmesriiki kolmanda energiapaketi ülevõtmisel graafikust maas. Kogu Euroopas vajab energiataristu endiselt olulisi investeeringuid; meetmeid on juba võetud gaasi- ja elektrivõrkude paremaks sidumiseks (nt on elektrivõrgud omavahel sidunud PT ja ES, UK ja IE, samuti on seda tehtud Baltimaades).

– Raudteeteenuste sektori arengut takistavad tegurid on eriti suured järgmistes liikmesriikides: AT, BG, CZ, DE, EL, ES, FR, HU, IE, LU, PL, PT, SI. Need seisnevad raudteeinfrastruktuuri-ettevõtjate ja raudteeveo-ettevõtjate raamatupidamisarvestuse eristamises, raudteekasutustasudes ja koostalitusvõime puudumises.

Suuremas osas liikmesriikides tehakse olulisi reforme tööturu ajakohastamiseks.

– Eraisikute sissetulekute tippmäärad on jõudnud kõrgeimale tasemele pärast 2008. aastat. Üldine tööjõu maksukoormus on suurenenud, kuid liikmesriigid (BE, DK, FI, FR, HU, IT, NL, PT, SE) on vähendanud tööjõumakse teatavate rühmade jaoks. On suundumus suurendada maksude astmelisust.

– Suure tasakaalustamatusega riikides on palgaläbirääkimise küsimuses tehtud kaugeleulatuvaid reforme, et võimaldada palkade paindlikumat kohandamist. Aastatel 2007–2012 on tööjõu ühikukulu konkurentidega võrreldes märgatavalt langenud sellistes

riikides nagu IE, EL, ES ja PT. EL ja ES käimasolevad reformid, seda eriti palgakujundusmehhanismi alal, peaksid eelduste kohaselt toetama kohandamise jätkumist.

– ES, IT ja FR on alustanud reforme töökaitset käsitlevate õigusaktide ajakohastamiseks ja tööturu killustatuse vastu võitlemiseks. Märkimisväärseid reforme on algatatud või kaalutakse sellistes riikides nagu LT, NL, PL ja SI.

– Hulk liikmesriike on tugevdanud või paremini suunanud aktiivseid tööturumeetmeid ja parandanud riiklike tööturuasutusi (BG, DE, EE, IE, EL, IT, LT, LU, SK, FI, SE, UK).

– Hoogustatakse võitlust noorte töötuse vastu, sealhulgas luuakse noortegarantiisid. Kriisi ajal on üldised investeeringud haridusse ja koolitusse vähenenud, eriti sellistes riikides nagu BG, EL, IT, SK ja RO. Paljudes riikides on haridus- ja koolitussüsteemi hädasti vaja ajakohastada. Mõned riigid (CZ, SK ja UK) töötavad kõrghariduse jaoks välja uuenduslikke tulemustel põhinevaid rahastamismudeleid.

– Paljudes riikides (EL, ES, IT, LV, PT, SK) on prioriteediks kvaliteetsete praktikavõimaluste ja kaheosaliste kutseõppeprogrammide loomine. Mitu riiki on alustanud reforme koolist väljalangevuse vähendamiseks ja kõrgkooli õppekavade tööturu vajadustele kohandamiseks (AT, IT, PL). Arvestades üha suurenevat töötust, eriti pikaajalist töötust, on suurem osa liikmesriike võtnud meetmeid elukestvas õppes osalemise suurendamiseks.

– Mis puutub vaesusevastastesse meetmetesse, on hulk liikmesriike kehtestanud või tugevdanud aktiveerimismeetmeid ja reforminud sotsiaalabi süsteeme (LT, CY, DK, EL, HR, IT, PL ja RO).

Ettevõtluskeskkonna poolest jäädakse üldjoontes endiselt üleilmsete konkurentidele alla.

– Suhtelised nõrkused on riigiti väga erinevad. Iirimaal ja Ühendkuningriigis on lihtne äritegevust alustada, kuid lepingute jõustamine on keerulisem. IE, BE, FI, DK, UK, AT, NL ja DE puhul on maksejõuetuse lahendamiseks kuluv aeg muude liikmesriikidega võrreldes suhteliselt madal, kuid investorite kaitset peetakse mõnes neist nõrgemaks. FR, ES ja LU puhul on ehitusloa saamine aeganõudev, lisaks on ES ja LU puhul äritegevuse alustamise tingimused keerulised. Lepingute jõustamist peetakse kulukaks ja aeganõudvaks sellistes riikides nagu IT, EL, MT, CY ja SI.

– Viimase Euroopa konkurentsivõime aruande kohaselt on keskmiselt edukad riigid ja teistest maha jäänud riigid teinud alates 2007. aastast mitme näitaja põhjal märkimisväärseid edusamme ärikeskkonna parandamisel, samas kui juhtivad riigid on oma koha kaotanud või seda vaid pisut parandanud. Kuigi esineb veel märkimisväärseid erinevusi, on tulemused ja tegevustava üle kogu ELi ühtlustuma hakanud.